

"Denne bog sætter ord på det, vi alle sammen godt kan mærke ved at lave håndværk, men ikke sætte ord på. Spændende og helt unik bog."

Jesper Hede, forfatter og friluft vejleder,
Bushcraft Danmark

"Videnskaben der forklarer den følelse, jeg også selv får med pindene i hænderne"

Mette Wendelboe Okkels // PetiteKnit

Craft-psykologi -Nye perspektiver på craft som sundhedsfremme!

Anne Kirketerp, Håndarbejds lærer,
Psykolog, Ph.d.

Fri forsker

www.annekirketerp.dk

anne@annekirketerp.dk

Eksempler på (Craft = Håndarbejde og Håndværk)

Strikke

Binde fluer

Snitte skeer

Bage

Lugning - når det ikke er sur pligt

Broder

Hækle

Pileflet

Småreparationer og up-cycle

Smøre bremsen op

Vedligeholde/istandsætte cykler

Modeltog

Legobyggeri

Knipling

Tegne mandala

Male

Modelfly

Væve

Billedvæve

Bygge fuglehuse

Bi-opdræt

Decoupage

Sy

Patchwork

Stoftryk, farvning og batik

Podning af frugttræer

Linoleumstryk

Dekorationer/blomsterbinding

Keramik

Glaspusteri/slumpet glas

Smede knive

Trædrejning

Skulptur

Betonstøbning

Bolchekogning

Bogbinding

Origami

Fotokunst

Mosaik

Doodle

Læderarbejde

Smykkemageri

Perleplader

Metalsløjde

Dragebygning

Bonsai

Lysstøbning

Fimo-ler

Hvad er Craft-psykologi?

Craft-psykologi - Psykologien bag menneskers engagement i skabelsen af noget materielt.

Craft-psykologi - identificerer og teoriunderbygger de psykologiske effekter ved at udføre craft og åbner muligheder for *bevidst* at fremme trivsel samt *modvirke* psykisk mistrivsel.

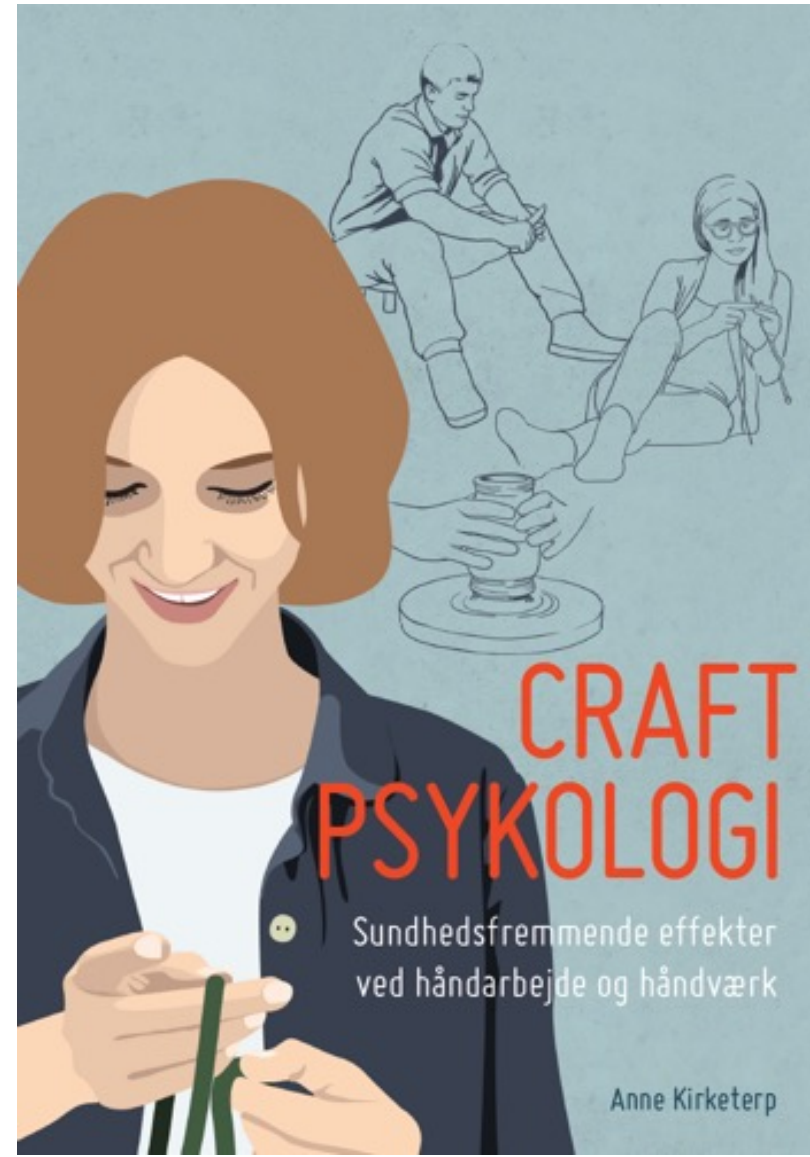
Hvorfor Craft-psykologi - baggrund

Craft (= håndarbejde og håndværk) har fået en renæssance, men har stadig lav status.

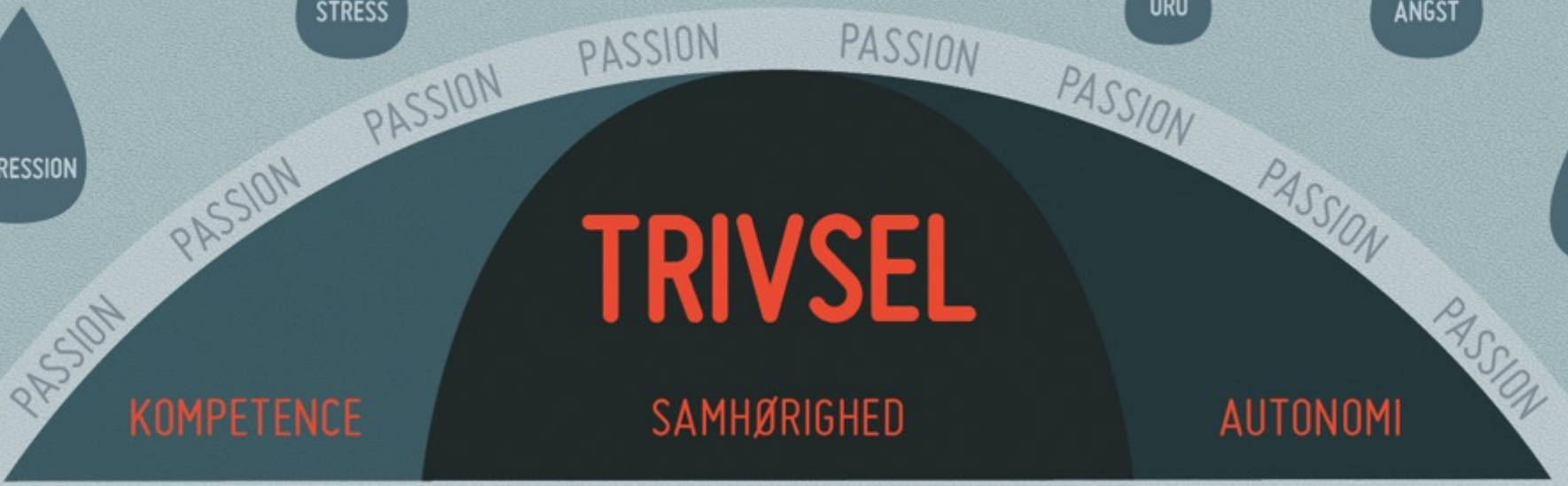
Det kan endnu ikke bruges klinisk som intervention på linje med motion og idræt.

Der er meget lidt forskning om "craft" og sundhedsfremme.

Visionen er, at craft kan bruges som intervention til *mental* sundhed på linje med motion til *fysisk* sundhed - på sigt:
Medicinsk craft

TRIVSEL

KOMPETENCE

SAMHØRIGHED

AUTONOMI

FLOW

Meningsfuld selvforglemmelse

KAPACITET

Øget neuroplasticitet og kognitiv formåen

RO

Kontrol over opmærksomheden

POSITIVE EMOTIONER

Glæde, optimisme, håb, inspiration og interesse

PRÆSTATION

Oplevelsen af at frembringe noget meningsfuldt

Vi er født til at lære med hænderne

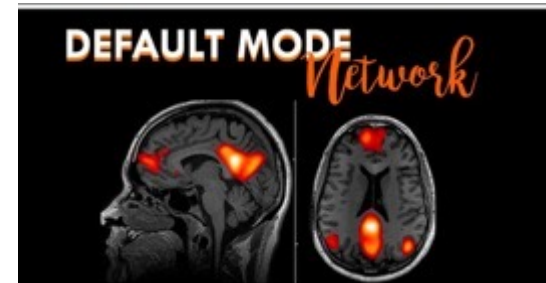
<https://www.folkeskolen.dk/1858858/vi-er-bygget-til-at-laere-med-haenderne>

Hvorfor er det svært at slappe af, når vi laver ingenting!

Default Mode Network (DMN), *DMN bliver meget aktiv, når vi 'hviler' - det er vores selvbevidsthedsnetværk eller 'sociale hjerne': vi overvejer vores fortid og fremtid, overvejer vores sociale relationer, vores status og bekymringer. Dette kan øge vores angstniveauer.*

DMN er aktivt når vi "sidder og laver ingenting"
(eller kun får input indefra)

Central Executive Network (CEN) bliver aktivt, når vi fokuserer på en aktivitet, og laver færdighedskrævende aktiviteter. Manuelle færdigheder kræver omfattende CEN-aktivitet.

Default Mode Networks rolle

- Et aktivt DMN er vigtigt for vores overlevelse, så længe det er rettet mod at klare reelle og virkelige udfordringer. Men hvis vi ligger i timevis hver dag/nat og grubler over ikke-virkelige farer eller forestiller os katastrofer, som ligger uden for vores handlerum, så vil dette netværk uvægerligt føre til en indre aktivering af stressrespons.

(Smallwood et al. 2021; Alves et al. 2019, i Kirketerp, 2024.)

Hvad kan man lave samtidig med craft?

Hvis vi er fuldt engageret i én aktivitet - tæller eller vurderer - bruger vi hele vores opmærksomhed – **Flow aktivitet**

Hvis vi bruger *hænderne*, mens vi *lytter* sættes default mode network ud af spil. Oplevelsen er afslapning og koncentration - **koblet aktivitet**.

Når vi *kun lytter* bruger vi ca 50% opmærksomhed

Når vi kun får *stimuli indefra* falder hjernen ind i **default mode network (DMN)** – vi tænker på fremtids- eller fortids bekymringer

Vi har 120 bit/sek. opmærksomhed, at gøre godt med

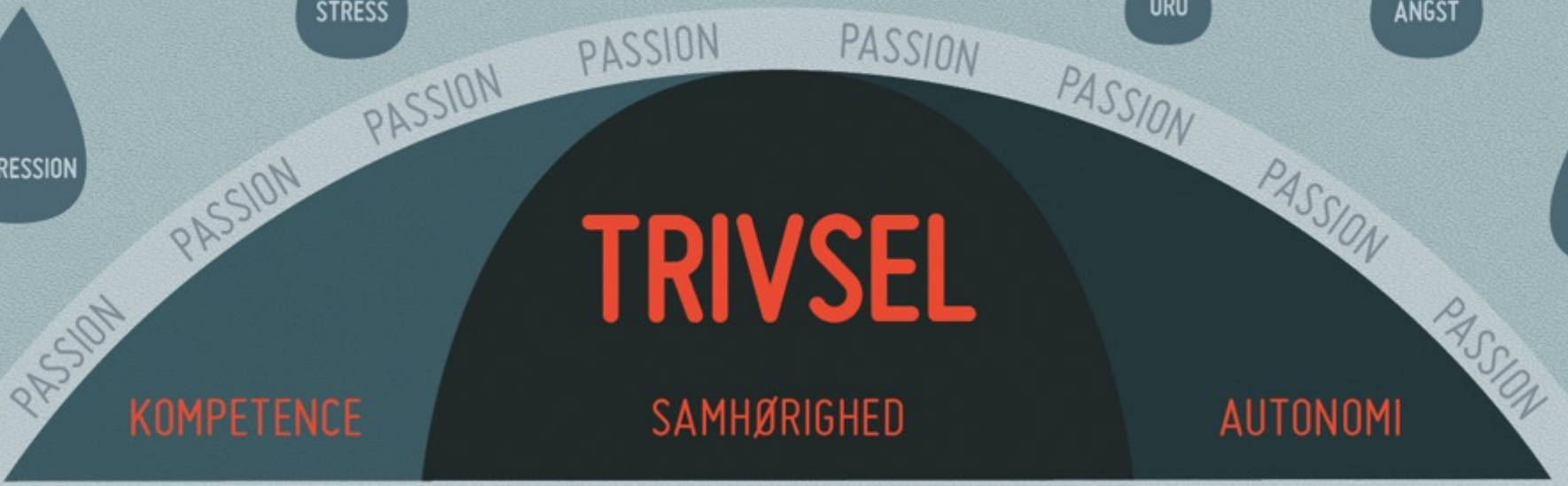

Strikning får politikerne på Christiansborg til at høre bedre efter

Lørdag 8. apr. 2023 [Rasmus Holst Eilertsen/ritzau/](#)

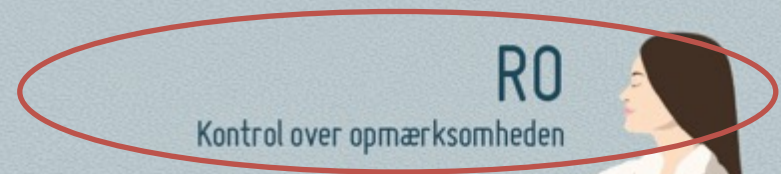

FLOW
Meningsfuld selvforglemmelse

KAPACITET
Øget neuroplasticitet og kognitiv formåen

RO
Kontrol over opmærksomheden

POSITIVE EMOTIONER
Glæde, optimisme, håb, inspiration og interesse

PRÆSTATION
Oplevelsen af at frembringe noget meningsfuldt

Parasympatiske nerver

"Rest & Digest"

Autonome nervesystem

Sympatiske nerver

"Fight or Flight"

Sammentrækker pupiller

Stimulerer spyt

Sænker hjertefrekvens

Sammentrækker
bronkiemuskler

Stimulerer mavesækkens
aktivitet

Hæmmer udskillelsen af
glukose, stimulerer
galdeblæren

Stimulerer tarm-
aktivitet. Afslapning
af ringmuskel

Udvider pupiller

Hæmmer spyt

Øger hjertefrekvens

Afslapning
bronkiemusklerne

Hæmmer mave-
sækkens aktivitet

Øger udskillelsen af glukose,
hæmmer galdeblæren

Udskiller Adrenalin og Nor-
adrenalin fra binyremarven

Hæmmer tarmaktivitet.
Sammentrækning af
ringmuskel

kranie
nerver

Cervikal
nerver

Thorax
nerver

Lumbar
nerver

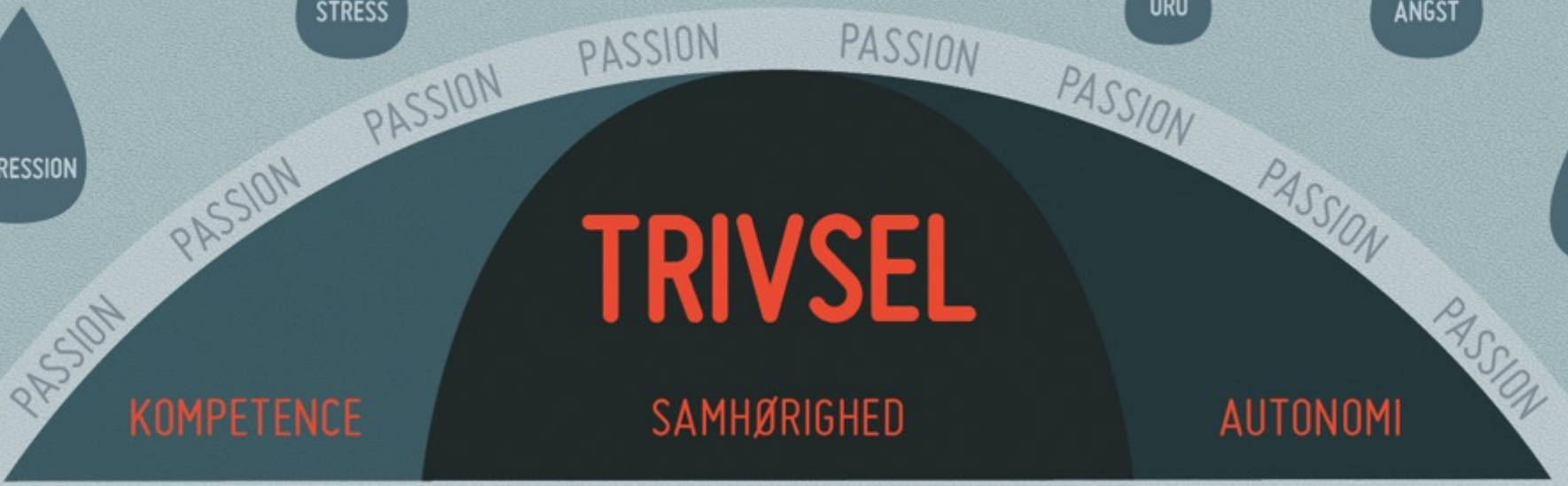
DEPRESSION

STRESS

URO

ANGST

MENINGS-
LØSHED

FLOW
Meningsfuld selvforglemmelse

KAPACITET
Øget neuroplasticitet og kognitiv formåen

RO
Kontrol over opmærksomheden

POSITIVE EMOTIONER
Glæde, optimisme, håb, inspiration og interesse

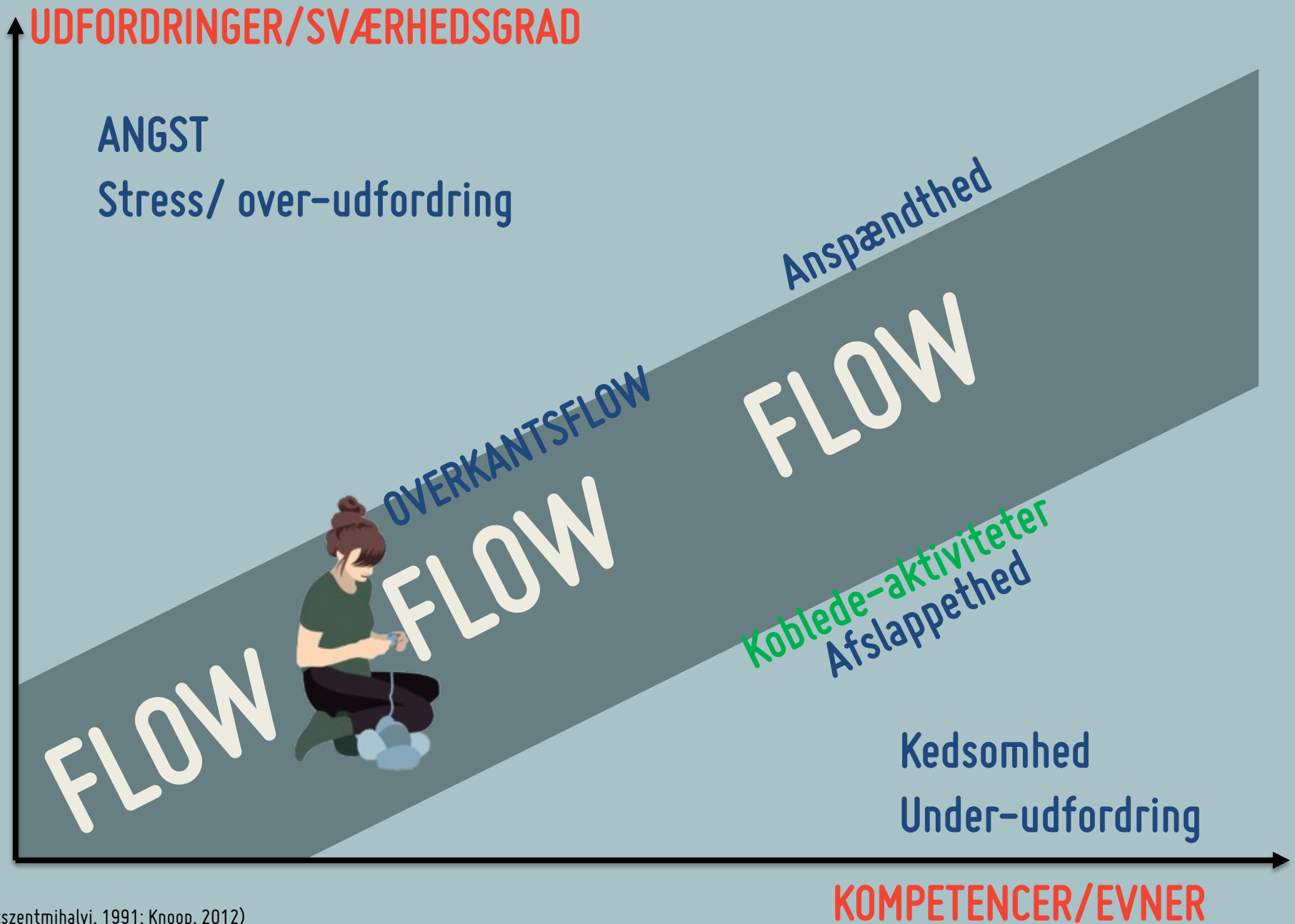

PRÆSTATION
Oplevelsen af at frembringe noget meningsfuldt

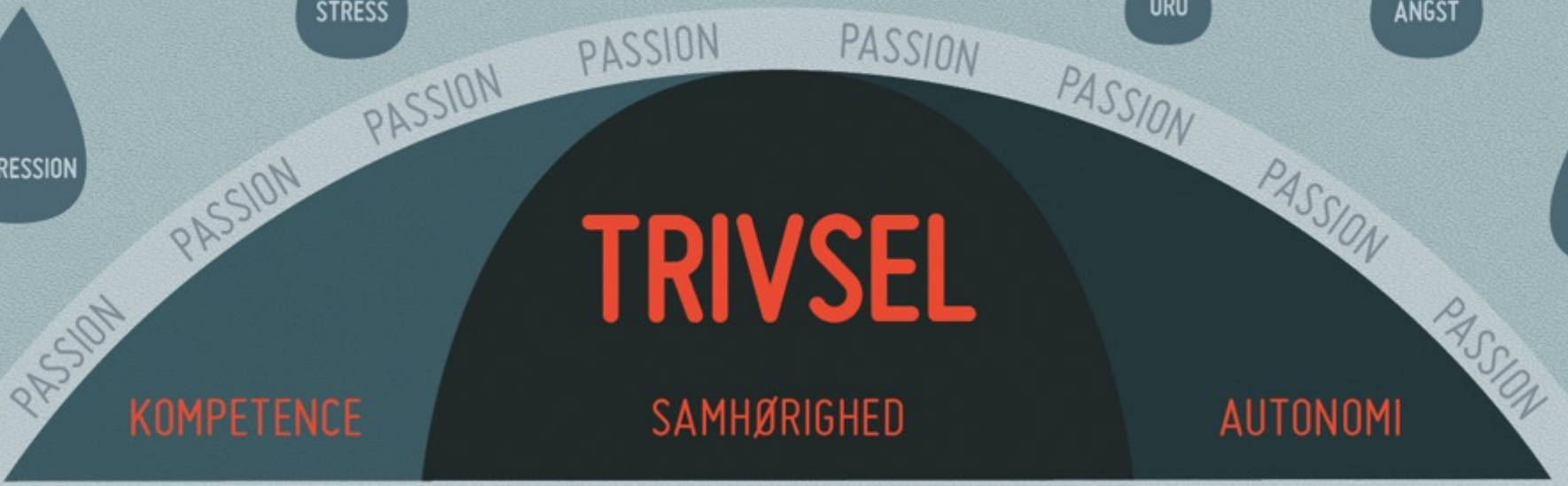
Hvornår opleves livet optimalt?

Flow er en særlig mental/ kropslig tilstand, der kan opstå, når vi i en tilpas udfordrende situation, får ”beslaglagt” bevidstheden, og dermed glemmer os selv og mister tidsfornemmelsen.

TRIVSEL

KOMPETENCE

SAMHØRIGHED

AUTONOMI

FLOW

Meningsfuld selvforglemmelse

KAPACITET

Øget neuroplasticitet og kognitiv formåen

RO

Kontrol over opmærksomheden

POSITIVE EMOTIONER

Glæde, optimisme, håb, inspiration og interesse

PRÆSTATION

Oplevelsen af at frembringe noget meningsfuldt

KÆRLIGHED

HÅB

Interesse

ÆREFRYGT

Positive emotioner

TAKNEM-
MELIGHED

SINDSRO

MORSKAB

INSPIRATION

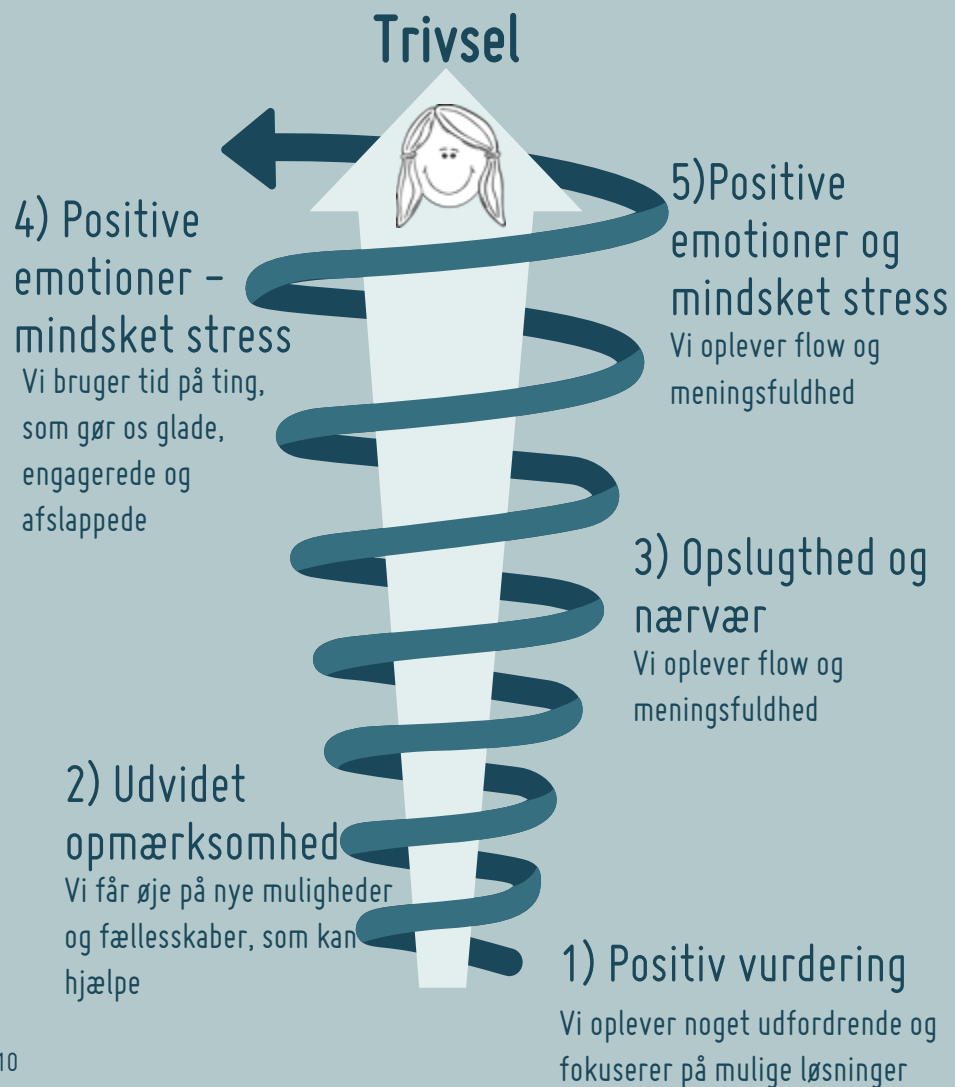
GLÆDE

STOLTHED

NEDADGÅENDE NEGATIV SPIRAL

OPADGÅENDE TRIVSELSSPIRAL

Både positive og negative emotioner er vigtige for vores overlevelse!

- **Negative emotioner** hjalp individer med at undslippe fare
(*afsky* er vigtigt så vi ikke spiser fordærvet mad. Og *frygt* for at dumme os offentligt er vigtigt så vi ikke bliver udstødt socialt.)
- **Positive emotioner** hjalp individer ved at øge deres psykologiske kapital (intelligens, kompetence etc.) og social kapital (sociale netværk, magt, indflydelse etc.)
(*Interesse* er vigtig for at vi dygtiggør os. *Håb, glæde og optimisme* giver os *udholdenhed* til at øve os og blive ved, når livet er svært)

Høj – Lav struktur

Har indflydelse på virkningen af craft

Løst struktureret
Lav struktur
Kreativ aktivitet
Uden opskrift

Meget struktureret/
Høj struktur
Rekreativ aktivitet
Efter opskrift

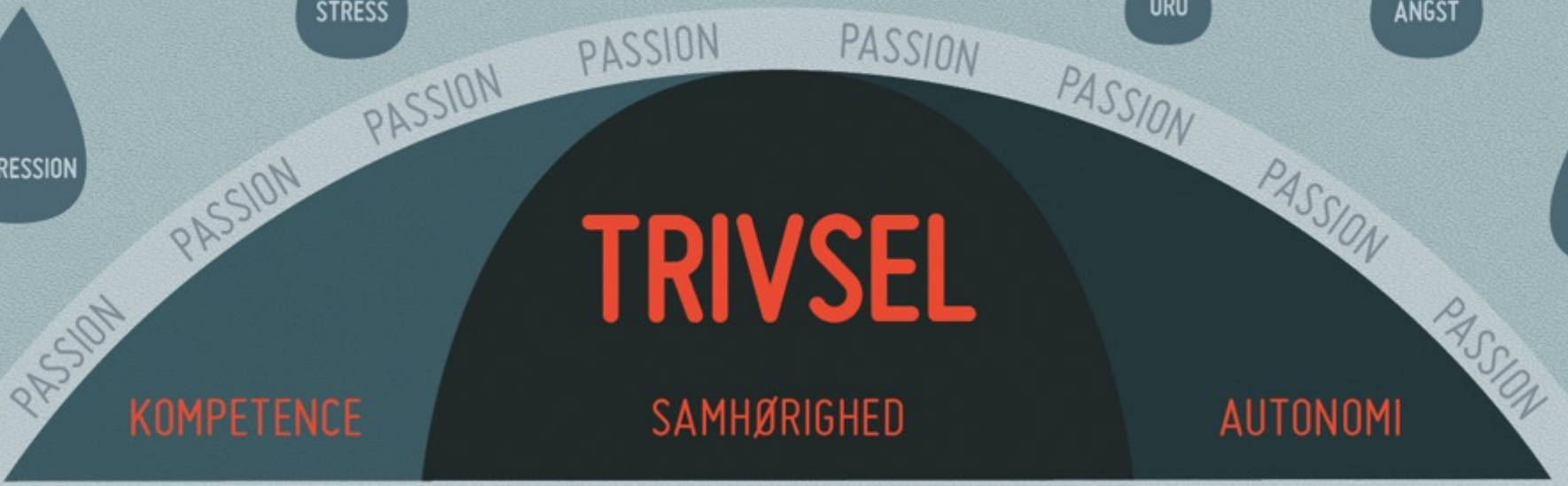
F.eks: snitning helt frit

F.eks: LEGO

TRIVSEL

KOMPETENCE

SAMHØRIGHED

AUTONOMI

FLOW

Meningsfuld selvforglemmelse

KAPACITET

Øget neuroplasticitet og kognitiv formåen

RO

Kontrol over opmærksomheden

POSITIVE EMOTIONER

Glæde, optimisme, håb, inspiration og interesse

PRÆSTATION

Oplevelsen af at frembringe noget meningsfuldt

Videnskabelige sundhedsfremmende effekter ved Craft:

1. **Reducerer stress** og sænker blodtrykket
2. **Reducerer depression og angst**
3. **Lindrer psykiske sygdomme** som ex. anoreksi og skizofreni samt afhængighed
4. **Bremser begyndelsen af demens**
5. **Fjerner fokus på kronisk smerte** og kræftsygdomme.
6. **Øger velvære, trivsel** og livsglæden. Øger følelsen af at være nyttig og præstere noget værdifuldt for andre.
7. Stimulerer **neuroplastisiteten**
8. **Styrker muskulær bevægelighed**
9. **Reducerer ensomhed** og social isolation

Det videnskabelige argument for at Craft har en sundhedsfremmende virkning:

Craft fremmer:

Trivsel: gennem tilfredsstillende af de tre grundlæggende behov for kompetence, samhørighed og autonomi

Positive emotioner: som glæde, tilfredshed, interesse, inspiration gennem arbejde med aktiviteter som er indre motiveret samt passionsbåret. Desuden opnås glæde gennem oplevelsen af at mestre, fuldføre og tanke på andre mennesker som skal bære værket.

Flow: der opnås ved attraktive mål samt tilpas balance mellem udfordringer og færdigheder som bevirker opslugthed og meningsfuld selvforglemmelse.

Kontrol over opmærksomheden: som giver RO, fokus på nuet og evne til at håndtere negative emotioner. Klipper DMN. Får kroppen og tankerne i nutid

Oplevelsen af mening: via vores præstationer og mestringsoplevelser

Kompleks problemløsevne: som gør det muligt at løse livets store og små udfordringer i små overskuelige skridt som øger foretagsomheden.

Kognitiv kapacitet: Ved indlæring af nye taktik og kognitive svære ting som stimulerer hjernen og beskytter mod nedbrydning af hjerneceller.

Litteratur

Køb bogen her: <https://www.forlaget-mailand.dk/>

Køb bogen her: <https://gad.dk/sundhed-og-trivsel-gennem-craft-aktiviteter>

Lyt til mere om craft-psykologi

<https://www.dr.dk/lyd/p1/brinkmanns-briks/brinkmanns-briks-2023/brinkmanns-briks-kan-strikkesoj-goere-dig-lykkelig-11032321393>

[Hør om craft-psykologi og craft aktiviteter. Radio4 "Kraniebrud"](#)

[Hør om hvordan man finder den rigtige hobby og hør om hvad craft-psykologi er. Radio4 "Det langsomme menneske"](#)

[Se en video om craft-psykologi](#)